

Aşırı Değerlendirilmiş TL Politikası ve Sonuçları

İlker PARASIZ
Prof.Dr.

Uludağ Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. BURSA

İki yıldan beri, Türk para otoriteleri aşırı değerlenmiş TL politikasını sürdürmektedir. Bu politikanın amacı muhtemelen enflasyon oranını düşürmek, Türk endüstrisinde verimliliği arttırmak ve endüstriyel kapasiteyi genişletmektir.

THE RESULTS OF OVER-EVALUED TURKISH LIRA POLICY

Since two years, the Turkish monetary Authorities follow the overvalues Turkish Lira policy. The goals of this policy are probably deminishing the rate of inflation, increasing the productivity of Turkish industry and having enlarged industrial capacities.

1. GİRİŞ

Günümüzde Türk tekstil sektörü biri hükümetçe bilinçli olarak uygulanan yabancı paralara karşı değerlendirilmiş TL'sıyla diğeri aniden ortaya çıkan petrol krizinin olumsuz etkileriyle karşı karşıya kalmıştır.

Şimdi bu iki olgunun tekstil sektörü üzerindeki etkilerinin neler olabileceğini tartışalım

2. AŞIRI DEĞERLENDİRİLMİŞ TL'NİN ETKİLERİ

Ülkemizde iki yıldan beri TL'nin yabancı paralar karşısındaki değeri Merkez Bankasınca bilinçli olarak yüksek tutulmaktadır. Böyle bir politika 1980-1988 yılları arasında uygulanan TL'nin hızlı değer kaybını içeren politikayla taban tabana zıt bir gelişmedir. Kuşkusuz izlenen her iktisat politikasının kısa ve uzun vadeli olmak üzere olumlu ve olumsuz etkileri vardır. Bu etkilerin ortaya konulması ve Merkez Bankası otoritelerinin niyetleri, tekstil sektörünü de yakından ilgilendirmektedir.

2.1. Niçin TL Aşırı Olarak Değerlendiriliyor?

Türk Lirasının aşırı değerlendirilmiş olmasının kanımızca, birincisi enflasyonun aşağıya çekilmesine, ikincisi Türk tarım ve endüstrisinin daha etkin bir yapıya kavuşturulmasına üçüncü olarak ülkeye sermaye girişlerinin salanmasına ve nihayet yeni endüstriyel kapasitelerin yaratılmasına yönelik olmak üzere dörtlü bir amacı vardır.

2.1.1. Enflasyon Oranının Düşürülmesi

Türk Lirası'nın yabancı paralar karşısında aşırı değerlendirilmiş olması, ithalatın ucuzlaşmasına neden olmaktadır. Türkiye'nin ticaret yaptığı başta Almanya, ABD, Japonya, Fransa v.b. endüstrileşmiş ülkeler de enflasyon

yon oranı % 1.5-5 arasında seyrettiğinden, ülkemizde de yurt içi fiyatların % 60-70 ler arasında arttığı düşünülürse, TL'nin yabancı paralar karşısında yılda en azından % 55-65 değer kaybetmesi gerekirken % 35-40 dolaylarında değer kaybetmiş olması ithal edilmiş malların fiyat artışlarının yurt için enflasyon oranı altında kalmasına neden olmaktadır. Bu durum hem mevcut yurt içi enflasyon oranını düşürücü etki yapmakta hem de enflasyon bekleyişlerinin rasyonelleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Çünkü artık firmalar mallarının fiyatlarını saptarken ithalat olgusunu da düşünmek zorunda bırakılmaktadır.

2.Ağustos 1990 da meydana gelme petrol şokuna kadar aşırı değerlendirilmiş TL politikasının enflasyon üzerinde olumlu etki yaptığını söylemek mümkündür.

2.1.2. Ödemeler Bilançosu Sermaye Hesabı Fazlası Sağlanması

Son iki yıldır Merkez Bankası'nın Türk Lirası'nın değerini yüksek tutması ve 1990 başında yürürlüğe konulan parasal program çerçevesinde emisyon ve para arzı hedeflerinin belirlenmesi, yurt içi faiz oranlarının yurt dışı faiz oranlarının üstünde tutulması ve yabancı fonların böylece Türk bankalarına yatırılmasının özendirilmesi, ödemeler bilançosunun sermaye hesabının önemli fazlalar vermesine neden olmaktadır. Böylece ülkemizde ithalat-ihracat farkı büyümesine rağmen döviz darboğazına girmek bir yana, döviz bolluğundan söz edilir olmuştur.

Korkarız ki bu olumlu gelişmeler son petrol krizine bağlı olarak tersine dönsün. Çünkü yurt içi fiyatlarının hızla yükselmesi sonucu TL'nin olası bir devalüasyonu, yurt dışına sermaye kaçışlarına neden olabilir. Böylece hem cari hesap bilançosu hem de sermaye hesabı bilançosu açık veren bir ülke haline gelmemizin çok önemli riskleri olacağını vurgulamak gerekir.

2.1.3. Endüstri ve Tarımın Daha Etkin Bir Yapıya Kavuşturulması

Aşırı değerlendirilmiş TL politikasının ithalatı ucuzlatması, halihazırda kurulu endüstrilerin maliyetlerini düşürmeye yönelik çabalarını arttırmaya yönelmektedir. İthalatın rekabeti karşısında Türk endüstrileri önceleri bir miktar kar marjlarını düşürmeye zorlansalar bile eninde sonunda daha bilimsel yöntemlerle maliyetlerini düşürmeye verimliliklerini arttırmaya zorlan-

maktadır. Diğer ülkelerin gerek endüstriyel gerekse tarımsal ürünlerinin fiyatlarının düşüklüğü, ülkemiz de de bazı arayışlara neden olmaktadır.

Nitekim tekstil sektöründe de gözlemlendiği üzere tevsi yatırımlarında önemli artışlar vardır. Kuşkusuz bu olgu firmaların ortalama maliyetlerini düşürücü etki yapacaktır.

Ayrıca belli başlı firmalar daha etkin bir yapıya kavuşmak için ekonomi biliminin bulgularından yararlanma yoluna gitmiştir.

Öte yandan tarım sektörü üzerinde de uzun vadeli bazı önlemlerin alınma gereği su üstüne çıkmıştır. Özellikle başta pamuk olmak üzere pek çok üründe dış fiyatların iç piyasalardan yüksekliği tarım sektörü üreticilerini güç durumda bırakmıştır. Bu durum tarım sektöründe de verimlilik sorununu gündeme getirmektedir.

2.1.4. Yeni Kapasitelerin Yaratılması

Ülkemizde ihracat düzeyi, 1980'li yıllarda 2-3 milyar Dolardan günümüzde 12 milyar Dolara yükselmiştir. Bunda kuşkusuz 1980 öncesi dönemde kurulmuş olan endüstrilerin üretim kapasitelerinin kullanımının katkısı büyük olmuştur. Türk tekstil endüstrisinde de durum farklı değildir.

Bu noktada akla şu soru gelmektedir. Acaba Türk endüstrisinin yada daha spesifik olarak Türk tekstil endüstrisindeki mevcut kurulu kapasiteleriyle, ihracatımızın iki ya da üç katına yükseltilmesi mümkün müdür?

Kanımızca Türk endüstrilerinin, tekstil sektörü dahil, mevcut kurulu kapasitelerinin artırılmasına ve de yenilenmesine gerek vardır. O halde önümüzdeki yıllarda gerek ihracatımızın artırılması, gerekse gelişmiş ve/veya bize göre daha geri olan ülkelerin rekabetlerine karşı konulması ve daha büyük kapasitelerle uzun dönem maliyet eğrisi üzerinde firmaların daha iyi bir yere gelebilmesi için ek yatırımlara ve mevcutların daha ileri teknolojilerle yenilenmesine gereksinim vardır.

İşte bunların sağlanması da ithalatın bir parça cazip hale getirilmesine ve ucuz yabancı döviz politikasına bağlıdır. Son iki yıldan beri de uygulanan politika bu yönde teşvik edici unsurlar taşımaktadır.

2.2. 1991'de MFA'nın Sona Erme Olasılığı

Başta ABD olmak üzere batılı ülkeler, gelişmekte olan ülkelerin ucuz tekstil ürünlerine karşı 1973 ten sonra her dört yılda bir yenilenen son olarak da 1986 da beş yıl için uzatılan ve 1991'de sona erecek olan MFA (Çok Elyafılar Anlaşması) ları yaratmışlardır. Görünen odur ki gelişmiş ülkeler aradan geçen süre içinde, kendi tekstil endüstrilerini son derece modern makinalarla donatmışlardır. Bu olgu gelecek yıllarda Türk tekstil

sektörü için potansiyel bir tehlike oluşturacak görünümdedir. Korkarız ki bugün batılı ülkelerin kotalarından şikayetçi olan tekstil sektörümüz potansiyel rakiplerimiz karşısında bu kotaları arayabilir.

O halde içinde bulunduğumuz dönemde ithalat kolaylıklarını Türk tekstil sektörünün batı ülkelerinin kullandığı teknolojilere yakın teknolojileri ülkemize getirerek kullanmaları gerekir. Aksi takdirde bizim yerli teknolojimize göre ileri ancak son teknolojilere göre geri olan teknolojileri ve makinaları ülkemize getirmek ile ride telafisi güç durumların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu noktada kamu otoritelerinin uzun vadeli öngörülerine, yerli firmaların kısa vadeli düşünceleri ve finansman sorunlarının birbirleriyle çelişkili sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

3. Irak Krizinin Etkisi

Irak'ın Kuveyti işgali sonucu, Türk endüstrileri bir yandan büyük bir pazarını kaybederken öte yandan da petrol fiyatlarındaki artışa bağlı olarak büyük bir maliyet artışıyla karşılaşmıştır.

3.1. Stagflasyonist Etki

Petrol fiyatlarının yükselmesinin tüm ülkeler üzerindeki birinci etkisi maliyet artışlarına bağlı olarak "stagflasyonist" yönde olmaktadır. Bir diğer deyişte fiyatlar yükselirken talep azalmakta, üretim düşmekte ve işsizlik artmaktadır. Bu durum ister istemez mevcut endüstrileri olumsuz yönde etkileyecektir.

Ancak ülkemizde yukarıda da belirttiğimiz gibi aşırı değerlendirilmiş Türk Lirası politikası izlenmektedir. Batı ülkeleri petrol krizinin yarattığı şoku deneyimleri ve bilgileriyle en aza indirecekleri için o ülkelerde büyük bir fiyat artışı olmayacaktır. Oysa ülkemizde krizin fiyatları üzerindeki etkisi hemen görülmeye başlamıştır. Bu durumda maliyetleri oldukça yükselen yerli firmalar daha fazla dış rekabet baskısı altında kalacaklardır. Böylece ihracatımız da hızlı maliyet artışından olumsuz yönde etkilenecektir.

Bu durumda ihracat bağlantısına girmiş olan her türlü firmayı ve bu arada tekstil firmalarını aşırı değerlendirilmiş TL politikası sürdürüldükçe büyük güçlükler beklemektedir. Çünkü yurt içi maliyet artışlarının hızla artması Türk ürünlerinin pahalılaşmasına neden olması ölçüsünde ihracatımız zorlanacaktır.

Bir anlamda, son petrol krizi Merkez Bankası'nın uyguladığı aşırı değerlendirilmiş TL politikasının sürdürülme sürecini kısaltmıştır. Bu nedenle ülkemizin gündemine her an bir devalüasyonun olabileceği şeklinde bekleşilere girme olasılığı artmıştır.

3.2. Tekstil Ürünleri İthalatının Göreli Olarak Ucuzlatılması

Batı ülkeleri geçmiş deneyimleri ve yüksek teknolojileri, Ülkemize göre fakir olan tekstil alanında, düşük

ücretle üretim yapma şansına sahip potansiyel ülkelerin varlığı tekstil ihracatımızı olumsuz yönde etkilemek bir yana, ülkemizi tekstil ürünleri ithal eden bir ülke haline getirmiştir. Öyle ki yurt dışından ithal edilen mamul, yarı mamul ve hammadde şeklinde tekstil ürünlerinin fiyatlarının yurt içinde üretilen benzerlerinden daha ucuz, olması, tekstil ticaretiyle uğraşanları karlı, tekstil üretimiyle uğraşanları zararlı duruma sokmaktadır. Bu koşullarda aşırı değerlendirilmiş TL politikasının ülkemiz ekonomisi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin kısa ve uzun dönemde yeniden gözden geçirilerek tartışılması bir zorunluluk haline gelmiştir.

3.3. Yurt İçi Talebindeki Daralmaya Bağlı Sonuçlar

Şimdiye kadar TL'nin aşırı olarak değerlendirilmiş olmasının sonuçlarını tartıştık. Ülkemizde tekstil de dahil olmak üzere tüm sektörleri etkileyen bir diğer olgu da enflasyonun yarattığı sonuçlardır. Bir de Irak'ın yarattığı son petrol krizine bağlı olarak enflasyonun son aylarda tırmanış göstermiş olması ekonomideki toplam talebi ve para stokunu azaltıcı yönde etki yaratmaktadır. Bu durum da ister istemez kişiler zorunlu ih-

tiyaçları dışındaki mal ve hizmet alımlarını azaltmakta yada ertelemektedir. Bundan da en çok bekleyişlerini krize göre hızla ayarlayamamış firmalar zararlı olacaktır. Bu durumda geleneksel göstergeler, özel sektörde çeklerin zamanında ödenmemesi, senet protestolarının artması, çek yerine nakitle alışverişlerin tercihi yada kısa vadeli (çekte vade olmamasına rağmen ülkemizde böyle oluyor) çek istemi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

4. SONUÇ

Son petrol krizi iki yıldır uygulanagelen aşırı değerlendirilmiş Türk Lirası politikasının uygulanma süresini kısaltıcı etki yapacak gibi görünüyor. Çünkü ithalat ürünlerinde büyük bir fiyat artışı olmadan Türk ihracat ürünlerinin önemli fiyat artışlarıyla karşılaşmış olması, ödemeler bilançosunda ticaret bilançosunun çok büyük açıklar vermesine neden olacaktır. Bu durum ister istemez Türk Lirasının devalüasyonu sorununu gündeme getirecektir. Bunun sonucu ise ülkemizde yurt dışı kaynaklı maliyet artışları demektir.

Daralan iç ve dış talep karşısında maliyetleri yükselen Türk endüstrisinin ve tekstil sektörünün sorunlarının neler olacağı tartışmalara açık ve değer konulardır.

ENERJİ ÜRETİMİNDE KESİN ÇÖZÜM BOL YEDEK PARÇA, GÜÇLÜ SERVİS

ÜRETİM PROGRAMI: 3 - 1500 kVA GÜÇLERDE

- DİZEL ELEKTROJEN GRUPLARI ● SEYYAR ELEKTROJEN GRUPLARI
- ALTERNATÖRLER ● TÜRBİN - JENERATÖR GRUPLARI
- FREKANS KONVERTÖRLERİ ● AYDINLATMA SETLERİ
- ELEKTRİK ve DİZEL MOTORLU KAYNAK JENERATÖRÜ
- VDE 0530 ● TSE BELGELİ

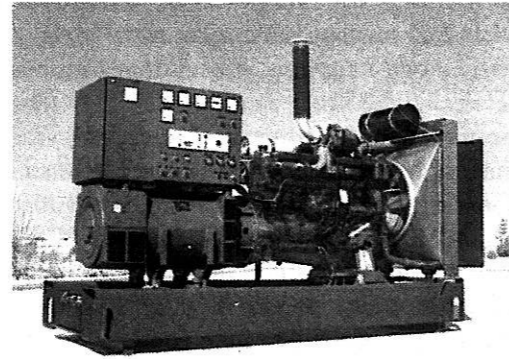

İŞBİR ELEKTRİK SANAYİ A.Ş.

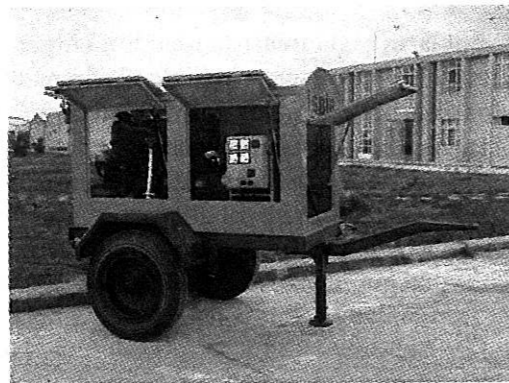
GENEL MÜDÜRLÜK
Atatürk Bulvarı No. 85/5
Kalaçlar Han Kat 3
Kızılay / ANKARA
Tel : (4) 1331628 - 1317700
Telefax : (4) 1351223
Telex : 43617 kkgv tr.

FABRİKA (MERKEZ)
Yeni İzmir Yolu Çayırhisar Mevkii
P.K. 146 - 10050 BALIKESİR
Tel : (661) 19870 (3 Hat)
43560 (3 Hat)
Tel : (661) 17120
Telex : 58188 isge tr.

İRTİBAT BÜROSU
Barbors Bulvarı İba Bloklar
No: 16/1 Daire 8
80700 Balmumcu / İSTANBUL
Tel : (1) 1669403 - 04
Telefax : (1) 1728083
Telex : 18938218 Jen İst.
Telefax : 938218 Jen İst.

Dizel Elektrojen Grubu

Dizel Motorlu Kaynak Jeneratörü

Altıncı 5 Yıllık Kalkınma Planında Tekstil Sanayii Hedef ve İlkeleri

4. DOKUMA VE GİYİM SANAYİİ

a. Hedefler

395. Plan döneminde toplam yurtiçi talebin yılda ortalama yüzde 8,0 artacağı tahmin edilmektedir.

396. Dokuma ve giyim sanayii ihracatının yılda ortalama yüzde 11,4 oranında artarak Plan dönemi sonunda 6,2 milyar dolara ulaşması hedef alınmaktadır. Örme eşya, hazır giyim, hazır eşya ve el halısında önemli ihracat artışları gerçekleştirilecektir. Örme eşya ve hazır giyim kesimlerinin ihracatı. 1994 yılında 4,4 milyar dolara ulaşarak toplam sektör ihracatı içinde yüzde 71,6'lık bir paya sahip olacaktır.

397. İç talepte ve ihracatta beklenen gelişmeleri karşılayabilmek için dokuma ve giyim sanayii toplam üretiminin yılda ortalama yüzde 9,6 artması öngörülmektedir.

b. İlkeler ve Politikalar

398. AT ile entegrasyon sonucu ortaya çıkacak şartlar gözönünde bulundurularak kalite ve verimliliğe dayalı rekabet gücü oluşturulacaktır.

399. Dış pazara dönük, modern teknolojiye sahip, ekonomik ölçekte yatırımlar teşvik edilecektir. Projelerde rantabilite, ürünün rekabet edebilirliği ve ihracat artışına imkan sağlayabilirliği dikkate alınacaktır.

400. Türk tekstil ürünlerinin yurtdışında tanıtılması, reklam ve dış pazar araştırması konularında özel kesimin örgütlenmesi özendirilecektir.

401. Tekstil ürünlerinin uluslararası piyasada rekabet gücünü arttırmak, pazar dan daha fazla pay alabilmesini sağlamak amacıyla yeni tasarımlarla pazara girilmesi özendirilecektir.

Tablo: 75- Dokuma ve Giyim Sanayii Talebi

D.Milyon TL
1988 Yılı Fiyatlarıyla

MALLAR	1984 Gerçekleşen		1988 Gerçekleşen		1989 Tahmin		1984 Plan Hedefi		Yıllık Ortalama	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Artış (%)	V.plan VI.Plan
PAMUKLU										
Pamuk (t)	376 799	678 238	440 813	793 463	445 788	802 418	520 000	936 000	3,4	3,1
Pamuk İpliği (t)	257 048	717 164	373 000	1 040 670	385 000	1 074 150	500 000	1 395 000	8,4	5,4
Pamuklu Dokuma (Bin m)	840 675	1 143 318	870 800	1 320 288	1 010 000	1 373 600	1 631 400	2 218 704	3,7	10,1
YÜNLÜ										
Yün İpliği (t)	72 580	449 996	85 800	531 960	88 900	551 180	116 358	721 420	4,1	5,5
Yünlü Dokuma (Bin m)	49 918	740 783	55 600	825 104	57 250	849 590	65 860	977 362	2,8	2,8
SUNİ SENTETİK İPEK										
Suni, Sen.İpek İpliği (t)	32 779	169 467	32 500	168 025	33 600	173 712	42 097	217 641	0,5	4,6
Suni.Sen.İpek Dok. (Bin m)	74 826	217 744	85 644	249 224	87 780	255 440	104 255	303 382	3,2	3,5
Kord Bezi (t)	10 263	102 630	12 750	127 500	13 500	135 000	16 800	168 000	5,6	4,5
KETEN KENDİR, JÜT										
Keten, Ken., Jüt. S.İpliği (t)	9 553	28 086	11 426	33 592	11 950	35 133	17 435	51 259	4,6	7,8
Keten, Ken., Jüt S.Dök. (Bin m)	35 413	8 53	20 470	5 118	20 900	5 225	21 240	5 310	-10,0	0,3
YER DÖŞEMELERİ										
El Halısı (Bin m ²)	946	115 393	2 350	286 653	2 460	300 071	3 626	442 299	21,1	8,1
Makina Halısı (Bin m ²)	5 909	141 816	8 800	211 200	9 250	222 000	15 833	379 992	9,4	11,3
Tofting, Keçe, Kilim (Bin m ²)	17 384	176 274	20 120	204 017	21 100	213 954	26 401	267 706	4,0	4,6
DİĞERLERİ	-	18 799	-	225 619	-	244 070	-	309 830	67,0	4,9
ARA TOPLAM	-	3 343 848	-	4 248 186	-	4 401 368	-	6 008 586	5,6	6,4
ÖRME EŞYA (t)	12 574	167 737	10 350	138 748	13 748	183 398	17 877	238 479	1,8	5,4
HAZIR GİYİM, HAZIR EŞYA (t)	57 661	1 014 257	50 700	53 270	53 270	957 019	106 550	1 874 215	-1,6	14,9
ARA TOPLAM	-	1 181 994	-	-	-	1 120 417	-	2 112 694	-1,1	13,5
TOPLAM	-	4 525 842	-	-	-	5 521 785	-	8 121 280	4,1	8,0

Not:İplik değerleri toplama katılmamıştır.